

MONIKAMERAOHJAUS

Komentokielen merkitys monikameraohjaamisessa

Karita Ikonen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011
Viestinnän koulutusohjelma
Elokuva- ja televisioilmaisu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Karita Ikonen

Monikameraohjaus. Komentokielen merkitys monikameraohjaamisessa.

Huhtikuu 2011

34 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Elokuva- ja televisioilmaisu

Lopputyön muoto: Kirjallinen.

Lopputyön ohjaaja: Pertti Näränen.

Avainsanat: ohjaus, monikamera, kameramies, komentokieli

Opinnäytteeni käsittelee monikameraohjaamista ja etenkin siinä käytettävää komentokieltä. Kerron opinnäytetyössäni millaisia monikameratuotannot ovat, mitä ne vaatii tekijöiltään, mitä ohjaajalta edellytetään sekä mikä merkitys komentokielellä ohjaamisessa on.

Aiheeni on tiivistetty keskittymään lähinnä komentokieleeseen, koska koen sen olevan monikameraohjaamisen ydin. Käsittelem monikameraa ja sen ohjaamista lähinnä live-musiikin tallioinnin kautta, koska itselläni on siitä eniten kokemusta.

THESIS SUMMARY

Karita Ikonen

Multi-camera directing and command language used in it

April 2011

34 pages

Tampere University of Applied Sciences [

Media Programme

Film and Television

Type of Final Project: Written

Thesis supervisor: Pertti Näränne

Keywords: directing, multi-camera, cameraman, command language

My thesis deals with multi-camera directing and especially the command language used in it. My thesis describes what multi-camera production is, what it takes from the production team and what is required from the director.

I emphasise the importance of the command language, because I feel that it is the core area in directing multicam productions. I deal with multi-camera work and its guidance mainly using live music multicam productions as examples, because I myself have most of my experience from there.

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Perustieto.....	4
2.1 Monikamera.....	4
2.2 Kuva ja historia.....	6
2.3 Kameramies.....	9
2.4 Kamerat.....	10
2.5 Ohjaaja.....	14
2.6 Komentokieli.....	15
3 Projektin tavoitteet, havaintomateriaali ja lähteet.....	17
3.1 Projektin tavoitteet.....	17
3.2 Havaintomateriaali ja lähteet.....	18
4 Monikameraohjaus.....	19
4.1 Monikameraohjaajan rooli.....	19
4.2 Kuvakoot.....	20
4.3 Kameraliikkeet.....	21
4.4 Ennakkoon perehtyminen ja suunnittelu.....	21
4.5 Ohjaajan ja kameramiehen yhteistyö.....	22
5 Komentokieli.....	24
5.1 Mikä komentokieli?.....	24
5.2 Oma kokemus.....	25
5.3 Video havaintomateriaalina.....	26
5.4 Haastattelu.....	27
6 Yhteenveto	32
7 Oman työn arviointi.....	33
Lähteet.....	34

1 Johdanto

Ammattikorkeakouluun tullessani en tiennyt mitään monikameratuotannoista. Kuitenkin jo ensimmäisen vuoden aikana minulle alkoi syntyä käsitys asiasta. Toisena vuotena pidetyn monikamerakurssin myötä kiinnostuin ja ennen kaikkea innostuin monikamerasta. Kurssilla pääsinkin yhdessä opiskelutoverini kanssa ohjaamaan yhden pitkän teatteriesityksen monikamerataltioinnin.

Ohjaaminen on kiinnostanut minua aina, mutta jo opintojeni alkuvaiheessa tajusin, etten pitänyt ollenkaan näyttelijöiden ohjaamisesta. Monikamera sai minut kuitenkin kiinnostumaan ohjaamisesta uudella tavalla, koska siinä ei tarvinnut ohjata näyttelijöitä. Monikamerassa ohjaaja ohjaa ennen kaikkea kameramiehiä, hän on tiimin vetäjä, eräänlainen joukkueen johtaja.

Toisen opiskeluvuoden loppuksi pääsin kesäksi tuotantoyhtiö Legendaan harjoittelijaksi, jossa monikamera nousi jälleen esiin. Koko kesän olin kameran varressa erilaisissa monikamerakuvauksissa. Kiersimme Suomea kuvaten erilaisia musiikki festivaaleja kuten Ilosaari, Pori Jazz ja Tuska. Pääsin siis kokemaan ammattimaista monikameratekemistä olemalla itse yhtenä kameramiehenä.

Kesän aikana aloin miettiä työharjoitteluni yhdistämistä lopputyöhöni, ja kesän loputtua päässäni olikin ajatus tutkia tarkemmin monikameraohjausta. Legenda lähti mielellään mukaan auttamaan ja tukemaan aihettani. Kyttälän Petri, joka toimi kesän festivaalikeikoilla ohjaajana, antoi esimerkiksi minulle haastattelun tätä opinnäytetyötäni varten.

Itselleni todella tärkeää oli päästä hyödyntämään opinnäytteessäni tuotantoyhtiö Legendaa ja heidän kuvauksiaan. Oli mielenkiintoista ja opettavaista saada käsiteltäväksi koulun ulkopuolinen projekti.

Kyttälän lisäksi Koiviston Jukka Screen Factorilta antoi myöskin luvan haastatella häntä opinnäytteeseeni liittyen. Hän on hieman jo kokeneempi konkari alalla. Koiviston Jukkaan tutustuin henkilökohtaisesti Legendan työharjoitteluni aikana.

Haastattelujen lisäksi opinnäytteeseeni liittyy video, jonka tarkoitus on visuaalisesti kertoa minkälaista monikameraohjaaminen on ja miten suuri merkitys komentokielellä on ohjaamisessa. Video toimii opinnäytteeni havaintomateriaalina.

Aiheeni tiivistyi monikameraohjauksen komentokieleksi, koska koin sen olevan nimenomaan monikameraohjauksen ydin. Lisäksi käsittelen monikameraa ja sen ohjaamista lähinnä livemusiikin kautta, koska itselläni on siitä enemmän kokemusta.

Olen rajannut myöskin äänen ja äänimiksauksen työni ulkopuolelle. Keskityn opinnäytteessäni vain kuvaan pitääkseni aiheeni selkeänä ja tiiviinä. Äänellä ja etenkin musiikilla on toki merkittävä rooli musiikin livetaltioinnissa, koska se vaikuttaa kuvien leikkaamiseen rytmillisesti, mutta se on oma lukunsa.

Opinnäytteeni tarkoitus on kertoa mitä monikamera on, mihin sitä käytetään, miten ja miksi? Lisäksi työni on tarkoitus syventyä monikameraohjaamiseen ja sen olennaiseen osaan, eli komentokieleen. Olisi hienoa, jos työni herättäisi ajatuksia ja kenties uusia opinnäytetyön aiheita. Mielestäni monikameratuotannoista puhutaan aivan liian vähän, eikä kyseistä tuotantotapaa suuremmin, ainakaan opiskelijapiireissä, arvosteta. Täytyisi kuitenkin muistaa, että monikameratuotannot ovat iso työllistäjä alallamme.

Toivon, että opinnäytteeni palvelee lukijaansa kertomalla asiat selkeästi ja yksinkertaisesti, niin kuin hyvä komentokielikin tekisi.

2 Perustieto

Monikamera jo nimenäkin kertoo, että puhutaan useammasta kuin yhdestä kamerasta. Kun kameroita on enemmän kuin yksi, on myöskin kameramiehiä useita. Jokainen kamera vaatii oman miehensä. Näitä kameramiehiä ja heidän työtään ohjeistamaan tarvitaan ohjaaja.

Ohjaajalla puolestaan on yleensä mielikuva tai tavoite lopullisesta lopputuotoksesta, jota hän koittaa kameramiesten avulla saavuttaa. Ohjaajan kuvausten aikana puhumaa ohjeistusta kameramiehille kutsutaan komentokieleksi. Kyseessä ei ole mikään monimutkainen koodikieli, vaan yksinkertainen ja selkeätapa antaa ohjeita. Ohjeiden avulla kameramiehet pystyvät antamaan ohjaajalle hänen haluamiaan kuvia, joiden avulla ohjaaja puolestaan pääsee hänen tavoittelemaan lopputulokseen.

2.1 Monikamera

Monikameramenetelmä on yksi videokuvauksessa käytettävä muoto. Kyseessä on kuvaustekniikka, jossa käytetään useaa kameraa yhdellä kertaa. Menetelmä on hyvin yleinen televisio- sekä musiikkiin liittyvissä tuotannoissa.

Kuvailmaisulliset säännöt pätevät monikamerassa yhtälailla kuin yhdellä kameralla kuvattaessakin. Monikameratekniikka lisää esimerkiksi televisiotuotantoihin mielenkiintoa, koska kuvakulmia on enemmän kuin yksi.

Monikameramenetelmän valintaan kuvaustavaksi vaikuttavat ohjelmatyyppi, lähetystapa, tuotanto-olosuhteet sekä budjetti. Kun yhdellä kameralla kuvattaessa täytyy ottaa yksi otos kerrallaan, niin monikameramenetelmällä tallennetaan samanaikaisesti koko tilanne muutamasta eri kulmasta. *(Korvenoja 2004, 9.)*

Monikameralla kuvattua materiaalia ei välttämättä tarvitse jälkikäteen enää leikata, koska se kuvamixataan ”lennossa” jo valmiiseen muotoon. Jälkikäteen kuvien paikkaaminen editoinnissa on ylimääräistä työtä ja kallista. Nykyään pääsääntöisesti nauhoitettavatkin ohjelmat tehdään monikameratuotantona suoran ohjelman kaltaisesti.

Kun kuvataan vain yhdellä kameralla, tapahtuma pitää pystyä toistamaan samanaikaisesti useita kertoja eri kuvakulmien ja kuvakokojen

taltioimiseksi. Siksi ainutkertainen tilaisuus, joka tapahtuu laajalla alueella tai jossa on paljon osanottajia (esimerkiksi urheilukisa tai konsertti), on käytännöllisesti katsoen mahdotonta toteuttaa yksikameratyöskentelynä, varsinkin jos tapahtuma halutaan välittää suorana lähetyksenä.

(Korvenoja 2004, 12.)

Monikameratuotannon käytännöllisyys näkyy myös siihen vaadittavassa tuotantoajassa, se nopeuttaa tuotantoa huomattavasti. Toisaalta taas monikameratuotannoissa ryhmätyöskentelyn merkittävyys korostuu. Aikaa voi toki tuhraantua jos tiimi ei toimi yhteen. Tässä vaiheessa viimeistään ohjaajan on hyvä ottaa ohjat käsiinsä ja laittaa ryhmä toimimaan haluamallaan tavalla.

Ohjaajan ohjeistus on merkittävää jo ennen itse kuvauksia. On tärkeää, että kaikki ymmärtävät ohjaajaa ja ohjaaja muita. Siksi ohjaaja usein ennen kuvauksia kokoaa vähintäänkin kuvausryhmän ja mielellään koko tuotantoryhmän esimerkiksi studioon ja kertoo lyhyesti millaisesta ohjelmasta on kyse.

Korvenoja sanoo kirjassaan monikameratuotannon onnistumisen edellytyksenä olevan se, että tekijät tuntevat toisensa. Ryhmätyötaidot ovat siis monikameratuotannoissa kortilla. Usein työryhmä on kuitenkin tuttu jo monesta aiemmasta kuvauksesta, mutta joskus porukka voi olla myös uusi tai siellä on uusia tulokkaita. Tällöin ohjaajan on erityisen tärkeää varmistaa yhteistyön yksityiskohdat palaverissa ennen kuvauksia.

(Korvenoja 200,140.)

Vaikka monikameratuotannoissa voidaankin säästää aikaa verrattuna yksikameratyöskentelyyn, se ei silti ole halpaa. Vaadittava kalusto on usein raskasta ja henkilöstöä tarvitaan runsaasti. Tilan kanssa ei myöskään voida säästellä, koska kamerakalusto ja valot vaativat osansa.

Kuva 1: Toimin kameramiehenä Filkkari Studion 2010 lähetyksissä.

Televisiohjelmat ja tuotantotapojen muutokset ovat kiristäneet tuotantoaikatauluja. Nykyään kaikki pitää saada nopeammin ja nopeammin valmiiksi. Siksi myös monikameratuotannot ja myöskin suorat lähetykset yleistyvät entisestään.

Parhaimmillaan tämä johtaa positiivisessa mielessä jopa tehdas- tai liukuhihnatuotantoon, mikä taas tarkoittaisi sitä, että monikameraryhmän ammattitaito pääsisi paremmin esiin. (Korvenoja 2004, 14.)

Monikameratuotantojen lisääntyessä kameratyö on muuttunut entistä vaativammaksi, koska tekotapa ja perusluonne vaihtelevat suunnattomasti eri ohjelmissa. Työtapa riippuu usein siitä onko kyseessä suora lähetys, suoranomainen nauhoitus vai nauhoitus. (Korvenoja 2004, 22.)

2.2 Kuva ja historia

Kuvan tarkoitus on herättää ajatuksia ja mieleyhtymiä. Kuva antaa tietoa sekä herättää ajatuksia ja tunteita. Tässä onnistuakseen kuvan täytyy olla onnistunut sisäisäiseltä rakenteeltaan tai sen täytyy olla rinnastettu mielenkiintoisesti muihin kuviin.

Kuva on tekijöidensä tietoinen tuote. Monikameratuotannossa tuote syntyy ohjaajan näkemyksestä ja kameramiehen hienosta työstä. Kameramies on se joka rajaa ja sommittelee kuvan ohjaajan opastuksella. Kuvasta muodostuu kuvan ottajan muokkaama näkemys ja tulkinta todellisuudesta. Kaikki valinnat joita kuvan eteen tehdään vaikuttavat kuvan lopputulokseen olivatpa valinnat sitten tiedostettuja tai tiedostamattomia. (Korvenoja 2004, 38.)

Suorilla lähetyksillä ja monikamerakuvaamisella on lähes yhtä pitkä historia kuin televisiollakin. Television lähetystoiminta on alunperin perustunut suoriin lähetyksiin, vaikka ne tulivatkin studioiden järjestetyistä olosuhteista.

Kuvanauhurit tulivat vasta 1960-luvulla, siksi television alkuaikoina suorilla televisiolähetyksiä leikattiin ”lennossa” sähköisen leikkauspöydän avulla. Tämä kaikki tapahtui reaaliajassa suoran lähetyksen kanssa. (Korvenoja 2004, 12.)

Ensimmäinen Suomessa lähetetty ulkolähetys oli TES-TV:n tammikuussa 1957 televisioima Joutsenlammen esitys. Seuraavana vuonna Yleisradio osti itselleen ulkolähetyksauton, mikä mahdollisti muun muassa suoran urheilulähetyksen tekemisen. (Wii 2007, 18.)

Kuva 2: Wii 2007, 21.

Historiallisesti television ja monikameran kehittymistä on hyvä katsastaa Euroviisujen kautta. Ne ovat näkyneet meillä television yleistymisestä asti. Alunperin esitykset kuvattiin konserttisaleissa tai teattereissa, joissa ei juurikaan rekvisiittaa ollut. Kuvaustyyli oli myöskin hyvin yksinkertaista.

Yleisradion edustaja Laila Kinnunen esitti kappaleensa ”Valoa ikkunassa” kuvattuna suoraan edestä joko vyötäröstä tai hartioista ylöspäin, ja välisoiton aikana kuvattiin orkesteria. (Wiio 2007, 302)

Tämän kaltainen kuvaustyyli ei todellakaan ollut kiinnostavaa katsottavaa. Ajan saatossa lavastus muuttui huomattavasti, kamerakulmat lisääntyivät ja valojen käyttö esityksissä monipuolistui, vaikkakin leikkauksien määrä Euroviisuissa pysyikin muutamana esitystä kohten. Esimerkiksi vuoden 1963 kilpailussa luotettiin pitkien lähikuvien voimaan, varsinkin hitaissa kappaleissa. Tästä esimerkkinä Monacon esittämä kappale.

Surumielinen sävelmä noudatti rakenteeltaan ABA-kaavaa. Ensimmäisen säkeistön ajan pysyttiin tiiviissä lähikuvassa ja Hardy lauloi katsoen suoraan kameraan. B-osaan siirryttäessä leikattiin lähikuvaan Hardyn sivuprofiilista, ja viimeisen säkeistön alkaessa palattiin ensimmäisen säkeistön kuvarajaukseen. Kappaleen lopussa kamera etäännytti puolikuvaan ja aplodien aikana leikattiin vielä lähikuvaan Hardysta. (Wiio 2007, 303)

Monacon kappale ei suinkaan ollut pelkistetyimmistä päästä, sillä esimerkiksi Luxemburgin edustuskappale menttiin läpi vain yhdellä leikkauksella ja pienellä kameran nostolla. Molempia esityksiä kantoivat vahvasti esiintyjien kasvot. Myöhemmin puhuttiinkin paljon kyseisten kappaleiden vaikuttavuudesta. Lähikuvien merkitys ja ennen kaikkea niiden vaikutus nousi tuolloin esiin.

Lähikuvien käytölle on paljon käytännön syitä. Tiukat kuvanrajaukset voivat johtua usein käytetystä tekniikasta, esimerkiksi mikrofonit halutaan pitää piilossa. Lisäksi

lähikuvat ovat aina tukeneet televisiomaisena pidettyä intiimiä ilmaisua. (*Wii 2007, 304*)

Nykypäivänä esimerkiksi festivaaleilla lavan viereen isolle screenille lähetetään suoraa kuvaa lavalla esiintyvistä artistista. Isoilla festivaaleilla monenkymmenen tuhannen ihmisen joukosta lavalle näkeminen voi olla haaste, siksi screenit näyttävät myös takarivissä kuunteleville lavan tapahtumat. Tällaisissa tapauksissa lähikuvat ovat myökin suuressa merkityksessä. Screenillä ei kannata näyttää saman kokoista tai laajempaa kuvaa kuin katsoja jo omin silmin näkee, tarkoitus on palvella katsojaa näyttämällä jotain mitä hän ei ehkä lavalta omin silmin erota.

2.3 Kameramies

Kameramies eli operaattori on niin sanottu elokuvaajan apulainen. Televisio- ja videotuotannoissa kameramies hoitaa ja huolehtii kamerasta. Kameramiehellä on hyvä olla hallussa niin perusvalokuvaus kuin myös televisiokameran käyttö. Lisäksi tärkeää on hahmottaa kuvatarkkailua, valaistusta, valo-oppia, kuva- sekä ääni-ilmaisua. Kameramiehen työssä yhdistyvät teknisten ja ilmaisullisten taitojen monipuolinen hallinta. (*Elokuvantaju 2011*)

Kameraryhmältä edellytetään työtilanteiden nopeaa oivaltamista.

Parhaimmillaan inspiroituminen tapahtuu spontaanisti tilanteen mukaan - Kameramiehen on osattava tehdä omia itsenäisiä ratkaisuja silloin, kun ne ovat paikallaan. (*Korvenoja 2004, 17*)

Monikameratuotannoissa kameramiehet toteuttavat ohjaajan ja kuvaajan suunnitelmia. Usein kuvat on suunniteltu tarkasti etukäteen kuvakäsikirjoitukseksi ohjaajan ja kuvaajan suunnittelupalavereissa. Kuvakäsikirjoituksen perusteella kuvaussihteeri on tehnyt kameramiehille kameralistat, joiden mukaan kameramiehet työskentelevät.

Monikameran kameratyö on siis ennen kaikkea yhteistyötä ohjaajan kanssa.

Kameramiehen työ on jo itsessään teknisesti herkkää, taitavimmatkaat eivät pärjää ilman harjoittelua. Täytyy kuitenkin muistaa, että kuvaamisen syvin sisältö ja vaativin ammattiosaaminen ilmenee kuvailmaisussa. (*Korvenoja 2004, 23.*)

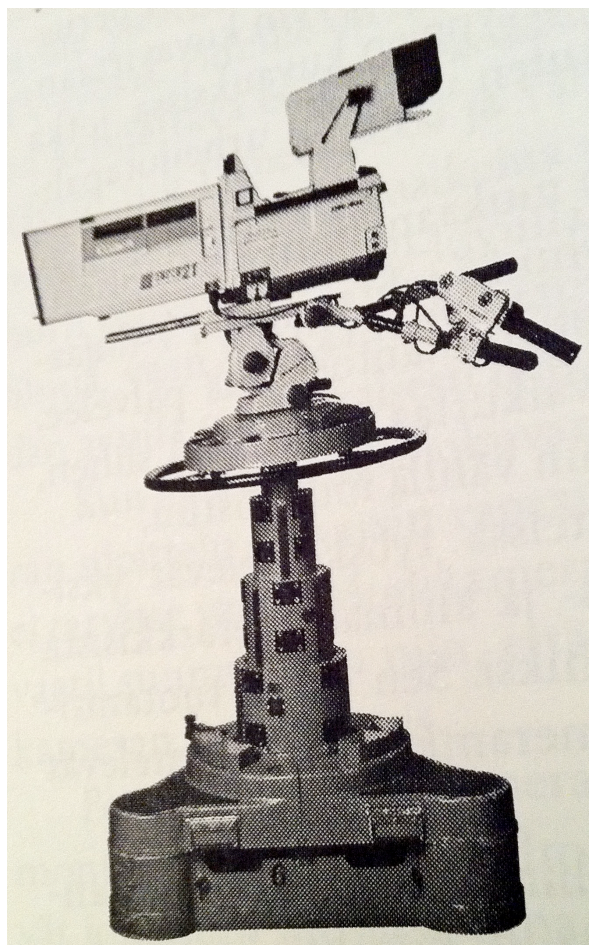

Kameramiesten on tärkeää osata rajata kuvansa yhteneviksi. Tällöin muun muassa vastakuviin leikattaessa kuvat eivät niin sanotusti klaffaa. Klaffaaminen tarkoittaa siis sitä, että esimerkiksi kuvattavina olevien ihmisten silmät ovat samalla korkeudella ja heidän ympärillä on saman verran ilmaa. Tämä edellyttää kameramiehiltä säännöllistä lähtevän kuvan seuraamista kamerankahvassa olevan nappulan avulla. Nappulaa painamalla kameramies saa lähtevän kuvan näkyviin kameraansa haluamakseen ajaksi. Näin hän pystyy rajaamaan oman kuvansa sopivaksi jo lähtevään kuvaan. Lähtevän kuvan lisäksi kameramies pystyy kuvaussihteerin ja ohjaajan komentoja kuuntelemalla olemaan varsin hyvin selvillä muiden kameroiden kuvista.

Sujuva leikkaus edellyttää kovalta alkua ja loppua. Esimerkiksi joskus kameranliikettä ei kannata jatkaa loppuun asti, vaan tarjontatilanteessa on hyvä havainnoida kokonaisuus ja leikkausrytmi niin, ettei liikkeestä tule liian pitkää. Osaava tiimi toki auttaa tässä ja kuvatessa onkin luotettava siihen, että ohjaaja leikkaa seuraavaan kuvaan heti kun kamera lopettaa liikkeensä. *(Korvenoja 2004, 140.)*

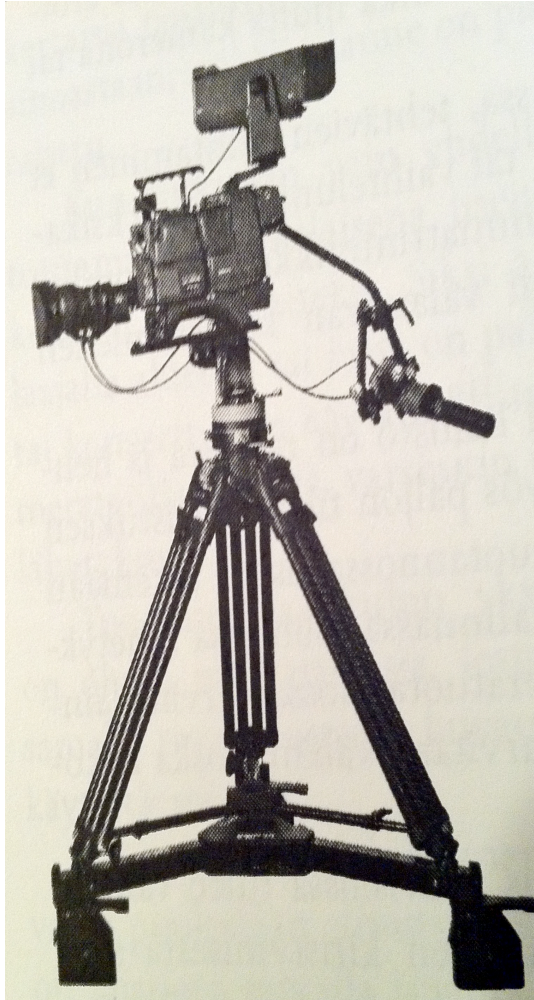
2.4 Kamerat

Kameramiehen työvälineenä on videokamera, joka on videokaapelilla tai linkillä yhdistetty kuvatarkkaamoon ja tv-ohjaamoon. Televisiotuotannoissa videokameraa kutsutaan studiokameraksi.

Kuva 3: Studiokamera. (Korvenoja, 2004)

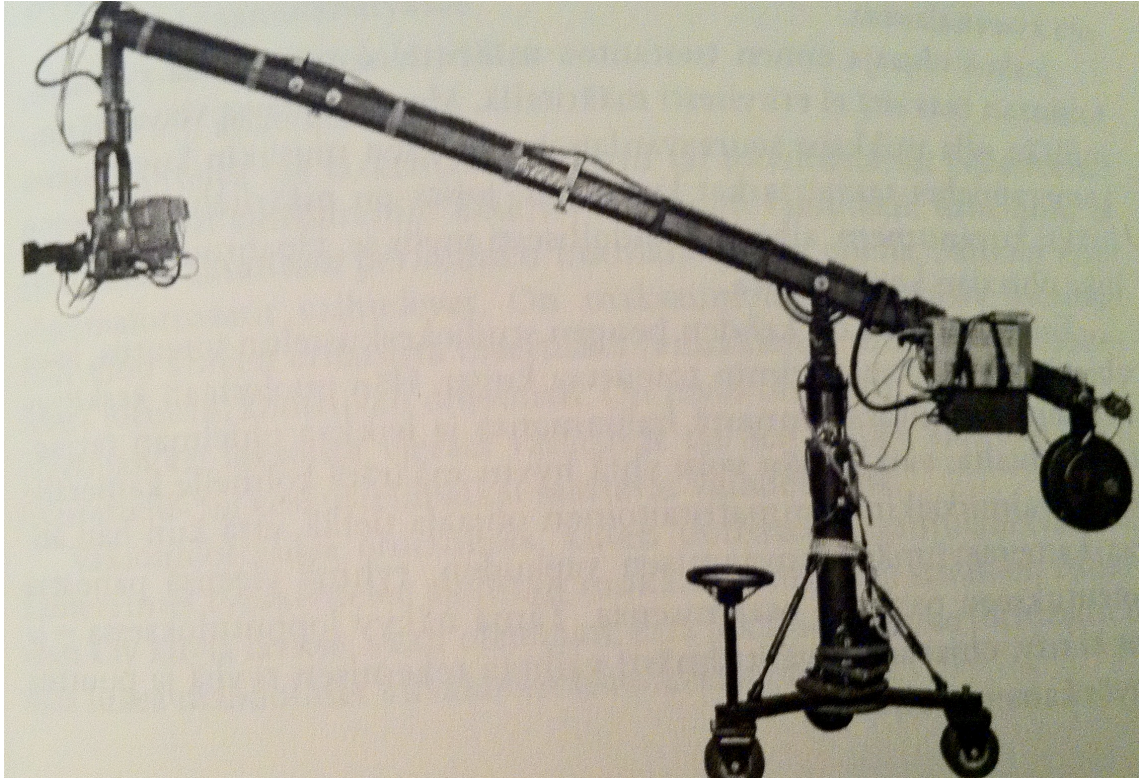
Kevyempiäkin kameroita on käytössä. Niitä on helpompi sijoittaa hankaliin kuvauspaikkoihin. Kevyistä kameroista on myös helppo tehdä nopeasti kannettava käsivarakamera, jolloin liikkuvuus kasvaa huomattavasti.

Kuva 4: Kevyt kamera. (Korvenoja, 2004)

Edellä mainittujen pääsääntöisesti jalustalta kuvattavien kameroiden lisäksi käytössä voi olla kraana. Kraanaksi kutsutaan kuvaustyökalua, jossa on pitkä varsi ja minkä toiseen päähän asetetaan kamera ja toisesta päästä sitä ohjaillaan kaukosäädöillä. Kraanalla kameramies voi tehdä näyttäviä laskuja, nostoja ja ajoja. (Korvenoja 2004, 14.)

Kuva 5: Kraana. (Korvenoja, 2004)

Nykyään monikameratuotannoissa voidaan käyttää stedykameraa tai kylmää kameraa. Stedykameralla tarkoitetaan eräänlaista käsivarakameraa, joka tulee valjailla kiinni kameramiehen. Stedykameralla päästään liikkumaan lähes yhtä hyvin kuin olalta kuvattavalla käsivarakameralla. Stedykameran etuna on kuvan tasaisuus. Koska kamera tulee valjailla kiinni kameramiehen on se kameramiehelle miellyttävämpi ja ergonomisempi ratkaisu. Kamera pysyy paremmin ”paikoillaan”, jolloin kuvakin on tasaisempaa kuin tavallisella käsivaralla kuvattaessa.

Kylmällä kameralla puolestaan tarkoitetaan kameraa, joka on yksin ilman kameramiestä sijoitettu johonkin kuvaamaan. Tällainen voi olla esimerkiksi stadioiden urheilukisoissa laitettu katsomon ylimmälle riville kuvaamaan laaja kuvaa koko alueesta. Ohjaaja voi käyttää tällaista kuvaa esimerkiksi urheilutulostan taustalla. Ja koska kuvaa ei tarvitse operoida kesken kaiken, voi kamera olla yksinään paikallaan, eli kylmänä.

2.5 Ohjaaja

Ohjaaja on johtaja, joka vie työryhmää haluamaansa suuntaan. Hänellä on taiteellinen vastuu ja valta tuotannossa. Pääosa ohjaajista työskentelee joko elokuvaohjaajina tai teatteriohjaajina, mutta esimerkiksi televisio-ohjelmilla on ohjaajansa, näin on myös monikameratuotannoissa.

Monikameraohjaus on työryhmän johtamista. Rauhallista ja suunnitelmallista tekemistä, jossa kameramiehiä ohjataan kuvaamaan saamaan aikaan hyviä, käytökelpoisia ja leikattavia kuvia. Monikameraohjaamisessa yhdistyvät monet erilaiset taidot kuten muun muassa johtaminen, sosiaaliset taidot, kommunikointi ja ymmärrys, rauhallisuus, ennakointi ja nopea reagoitokyky.

Monikameratuotannot ovat luovimmillaankin ryhmätyötä. Parhaaseen lopputulokseen päästään kun jokainen ryhmän jäsen tekee oman osuutensa parhaalla mahdollisella tavalla. Vaikka varsinaista johtamista ei välttämättä edes tarvitsisikaan, niin on ohjaaja silti monikameratuotannon johtaja. Hän valitsee oman työtapansa, jonka mukaan työryhmän on toimittava. *(Korvenoja 2004, 16.)*

Usein esimerkiksi klassisen musiikin kuvauksissa kuvat on voitu suunnitella jokaiselle kameralle hyvinkin tarkkaan, koska esitystä voi seurata nuoteista ja sen perusteella tiedetään milloin mikäkin instrumentti soittaa. Aivan vastakkainen tilanne voi olla kahden hengen studiokeskustelussa, jossa keskustelun kulkua ei voi täysin ennustaa ja siksi ohjaaja antaa usein kameramiehille ”vapauden” toteuttaa kuvat tilanteiden mukaan.

Ammattitaitoinen ohjaaja tietää, että kun hän antaa kameraryhmälle kuvaamisen vapauden, ryhmä yleensä panostaa toteutukseen parhaan osaamisensa. Tämä näkyy lopputuloksessa - ja jos ei näy, ohjaaja voi välittömästi vaihtaa tekemisen tyyliä ja puuttua myös kameratyöhön. *(Korvenoja 2004, 16.)*

Hyvä esimerkki näiden kahden välimuodosta on isot tapahtumakuvaukset kuten festivaalit. Tällaisissa tapahtumissa ohjaaja yleensä määrittelee kameroille heidän toiminta-alueet ja tietyt kuvat. Toiminta-alueet voivat määräytyä muun muassa sen perusteella mihin kamera fyysisesti laitetaan ja mitä kamera sieltä saa kuvattua. Usein

esimerkiksi festivaaleilla laulavaa artistia lähikuvassa kuvaava kamera on sijoitettu äänimikserin luokseen, eli pienen matkan päähän suoraan lavan eteen.

Se miten paljon ohjaaja ohjaa vaihtelee siis suunnattomasti riippuen kuvattavasta esityksestä sekä työtavasta.

Ohjaajan ja kameraryhmän yhteistyön vaativuus ja viehätys on siinä, että hyvä kameramies ajattelee kuin ohjaaja, ja ohjaaja puolestaan kuvaa kaikilla kameroilla -lukuisten muiden tehtäviensä rinnalla. (Korvenoja 2004, 23.)

Kuva 6: Minä ohjaan ulkolähetysautosta. Kuva: Hanna-Maria Mäkelä.

2.6 Komentokieli

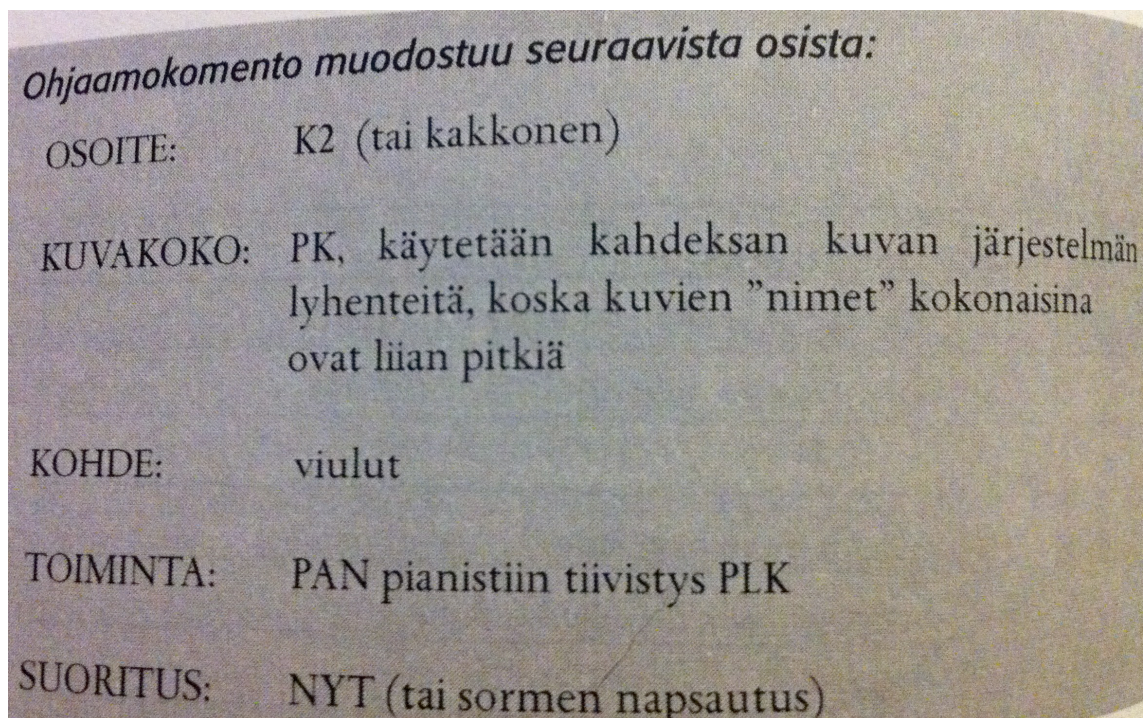
Komentokielellä tarkoitetaan ohjaajan ja muun työryhmän välistä puheyhteyttä kuvausten aikana. Työryhmän koosta riippuen ainakin ohjaajalla, kameramiehillä ja kuvaussihteerillä on mikrofonit ja kuulokkeet, joiden avulla he pitävät yhteyttä toisiinsa. Pääasiassa ohjaaja puhuu ja muut kuuntelevat ohjaajan ohjeita.

Komennot ovat tarkoitettu kaikille tarkkaamossa ja studiossa oleville joilla on kuulokkeet päässä. Ohjaajan komentojen on tarkoitus kertoa miksaajalle milloin hän leikkaa, kameramiehille ohjeita kuvaamiseen sekä studio-ohjaajalle merkkejä siitä miten ja milloin hän ohjeistaa esiintyjä.

Ohjaajan komentojen väliin kuvaussihteri varoittaa kaikkia esityksen tulevista tapahtumista ja aikatauluista. Kuvaussihterin ennakoivat komennot sisältävät usein enemmän tietoa kuin itse ohjaajan. Suorituskomennot tulevat kuitenkin ohjaajalta. Taltioitavasta esityksestä riippuen tahti on nopeaa ja siksi komentokielen oltava lyhyttä. (Korvenoja 2004, 124)

Alla olevasta kuvasta ilmenee yleisemmät komennoissa käytettävät asiat.

Kuva 7: Korvenoja 2004, 124.

Yksinkertaisimmillaan ja kun tahti on nopeaa komennot voivat koostua ainoastaan kahdesta ensimmäisestä sekä viimeisestä osiosta. Tärkeää on myös, että komentokieli on selkeää ja kaikille yhteistäkieltä.

3 Projektin tavoitteet, havaintomateriaali ja lähteet

3.1 Projektin tavoitteet

Tavoitteeni on opinnäytteelläni kertoa muillekin kuin alamme ihmisille, mitä monikameratuotanto tarkoittaa, miksi sitä tehdään ja mitä se tekijöiltään vaatii. Opinnäytetyössäni aion selventää, mitä tarkoittaa monikamera sekä minkälaista monikameraohjaus on. Näiden lisäksi haluan perehtyä ja tutkia monikameraohjauksen komentokieltä ja sen merkitystä.

Tavoitteeni komentokieleen perehtymisellä on tutkia, miten ohjaaja käyttää sitä monikameraohjaamisessa, millaista hyvän komentokielen tulisi olla ja kuinka se vaikuttaa kameramiehiin ja heidän työhönsä. Haastattelin kahta monikameraosaajaa Kyttälän Petriä ja Koiviston Jukkaa, joilta molemmilta sain hyviä kommentteja äskeisiin kysymyksiin. Paneudun niihin tuonnempana.

Vaikka olenkin itse päässyt ohjaamista kokeilemaan tarkoitukseni on kuitenkin pohtia komentokieltä lähinnä kameramiehen näkökulmasta. Kameramiehenä olemisesta itselläni on enemmän kokemusta ja uskon että näin myös lukijan on helpompi samaistua lukemaansa. Haluaisin itse oppia siitä enemmän ja samalla pohdintojeni kautta kertoa muille sen merkityksestä.

Toivoisin opinnäytteeni olevan erityisesti hyödyksi opetuskäytössä, esimerkiksi omassa koulussamme monikamerakurssin yhteydessä, koska aiheesta löytyy hyvin niukasti kirjallista materiaalia. Etenkin toivon onnistuvani toteuttamaan opinnäyteprojektini eli videon niin hyvin, että sitä voisi kurssilla esittää opetusvälineenä.

Itse koen hyötyväni opinnäytteestäni yksinkertaisesti oppimalla aiheestani enemmän. Olen jo päässyt tekemään jonkin verran monikamerakuvauskeikkoja ja uskon, että jatkossakin tulen tekemään niitä paljon. Koulun jälkeen pidän todennäköisenä sitä, että työllistyn hyvin monikameran kameramiehenä. Juuri tämän takia onkin mielestäni hyvä opinnäytteessäni perehtyä aiheeseen, joka tulee työllistämään minua mukavasti myös jatkossa. Toivonkin opinnäytteeni avulla kehittyväni paremmaksi monikameraosaajaksi.

3.2 Havaintomateriaali ja lähteet

Opinnäytteeni tekstiosion lisäksi työhöni liittyy tekstiä tukeva video. Kuvasin havaintomateriaalia kolmesta Kosketuksessa -televisiosarjan (Yle Teema) taltiointista. Kaikki niistä kuvattiin Tuotantoyhtiö Legendan voimin Akuntehtaalla, Ylöjärvellä.

Käytössäni on kaksi Panasonicin P2 -kameraa, joilla kaksi koulumme opiskelijaa kuvasivat taltiointin aikana materiaalia kameramiesten työskentelystä. Näiden lisäksi minulla on käytössä kaksi pientä GoPro-kameraa ohjaamon puolella kuvaamassa ohjaajan työtä sekä ohjaamo yleensä. Koska olennainen osa opinnäytettäni on komentokieli, niinpä otin myöskin jokaisesta Kosketuksessa taltiointista vielä erikseen äänet kovalevytallentimella talteen.

Kaikesta tästä materiaalista oli kasata monikameratyöskentelyä ja komentokieltä korostavan noin 10 -minuuttisen making of -video, joka selkeyttää lukijoille visuaalisesti mitä monikameramenetelmä on.

Video on visuaalinen lisä tekstiini, mutta myös minulle tutkimusmateriaalia analysoitavaksi. Videon avulla pystyn perehtymään etenkin kyseiseen taltiointiin syvemmin, varsinkin kun itse olin yhdessä kamerassa kameramiehenä. Näin pystyn heijastamaan omaa kokemaani analyysiin.

Kirjallista osiota varten tarkoitukseni on paneutua etenkin Pekka Korvenojan kirjaan TV-kameratyön perusteet (2004). Kirja on hyvä yleisteos monikameratuotannosta. Mutta koska kirjallisia lähteitä aiheestani on niukasti, aion myös haastatella aiheeseen sopivia monikameraohjaajia. Haastattelussa pääpaino tulee olemaan etenkin komentokielessä. Haastattelun pohjalta saan lisää materiaalia analysoitavaksi ja vertailtavaksi.

4 Monikameraohjaus

4.1 Monikameraohjaajan rooli

Monikameraohjaus on ohjaamista siinä missä elokuvaohjaaminenkin, vain ohjattavat ovat erit. Elokuvaohjaamisessa ohjataan pääasiassa näyttelijöitä, kun taas monikamerassa harvoin pääsee ohjaamaan esiintyjä. Ohjattavina ovat kameramiehet. Monikameraohjaaja ohjaa kameramiehiä niin, että hän saa haluamansa kuvan.

Verbaalinen lahjakkuus on mielestäni tärkeää, ohjasipa sitten näyttelijöitä tai kameramiehiä. Monikameraohjaaminen muistuttaa tuottamista. Ohjaajalla on monta lankaa samaan aikaan käsissä, joita hän pitää sujuvasti hallinnassaan. Hän ei säikähdä yllätyksiä, vaan pystyy löytämään nopeat ratkaisut. Lisäksi niin tuottajan kuin monikameraohjaajankin täytyy pystyä kommunikoimaan erilaisten ihmisten kanssa, jotta hän tulee ymmärretyksi.

Ohjaajalta olisi tärkeää löytyä kykyä nähdä niin sanottuja ”hetkiä”, eli että hänellä on emotionaalista lahjakkuutta. Tärkeää on myös rauhallisuus, ei saa hermostua vaikka ongelmia vastaan tulisikin.

Jaakko Kankaan (2006, 24.) mielestä hyvässä ohjauksessa sattumalla on aina osuutensa. Hän kuitenkin lisää, että sattumaa ei olisi mahdollista hyödyntää ilman ammattiatitoista työryhmää. Tämä kertookin siitä, miten tärkeää on löytää sellainen työryhmä, jonka kanssa tehtävät hoituvat saumattomasti. Tätä edesauttaa se, että ohjaaja ja kameramiehet ovat ideologisesti sekä verbaalisesti samalla aaltopituudella.

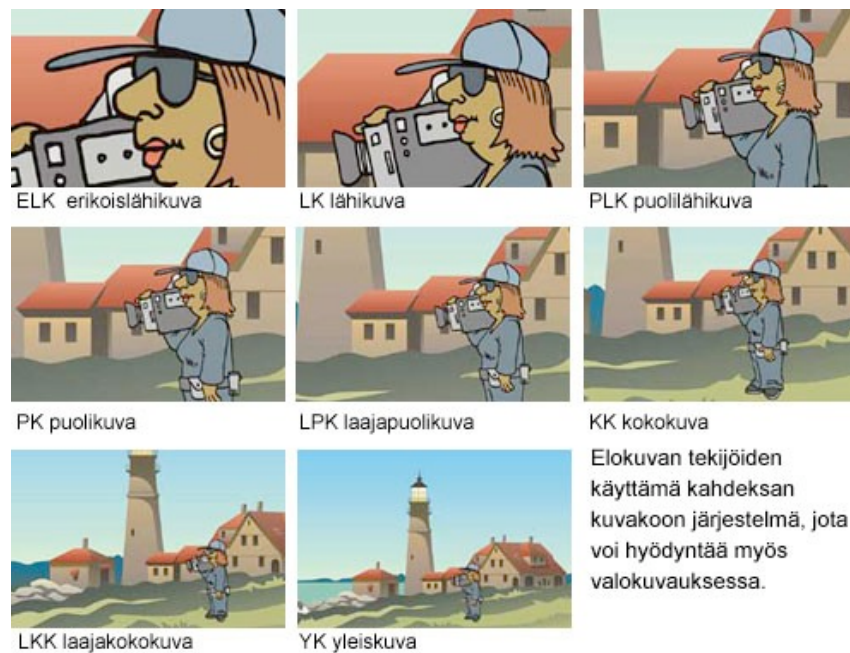
Monikamerataltioinnissa ohjaaja ohjaa koko työryhmää. Ohjaajan komennot kuuluvat kaikille, joilla on taltioinnin aikana kuulokkeet päässä, mutta pääasiassa kuulokkeista kuuluvat komennot on tarkoitettu kameramiehille. Kameramiehenä työskennellessä kuulo kehittyikin hyvin valikoivaksi, jolloin on helpompi hahmottaa itselle tarvittava tieto. (Korvenoja 2004, 122-125.)

Ohjaajan tarkoitus on taltioinnin aikana käskyttää kameroita toimimaan hänen haluamallaan tavalla. Kameramiehet tarjoavat ohjaajalle joko ennelta sovittuja ja suunniteltuja kuvia tai muuten hetkeen ja tilanteeseen sopivia otoksia. Kuvatarjonnalla tarkoitetaan nimenomaan sellaisia kuvia, joita kameramies tarjoaa vaikka niitä ei

olisikaan etukäteen suunniteltu. Tätä tapaa käytetään usein sellaisissa ohjelmissa, missä on voitu harjoitella etukäteen. Harjoituksissa kameramies on voinut kokeilla ja tarjota ohjaajalle kuvia, joita hän pääsee kuvauspaikaltaan ottamaan ja ohjaaja voi kommentoida hyväksymällä tai hylkäämällä niitä. Kameramiehen onkin hyvä omata ohjelmallista ajattelua ja rytmittäjää. Vapaissa keskusteluohjelmissä kameramiehen rooli on suuri. On tärkeää että hän seuraa keskustelua ja elää mukana. (Korvenoja 2004, 21.)

4.2 Kuvakoot

Kuvatarjonnassa on hyvä muistaa, että tarjota voi myöskin eri kokoisia kuvia, eli kuvakokoja on hyvä vaihdella välillä. TV- työssä käytetään kahdeksan kuvan järjestelmää. Tätä järjestelmää käytetään kuvasuunnittelussa ja ylipäättänsä kuvauksiin valmistautumisessa. Monikameratuotannoissa kuvakokojen lyhenteillä on iso merkitys, koska niiden lyhyys mahdollistaa nopean ja selkeän komentokielen. Kuvat joita kahdeksan kuvan järjestelmässä käytetään ovat seuraavat:

Kuva 8: Kuvakoot.

Laajasta puolikuvasta ja laajasta kokokuvasta kuulee myös käytettävien nimiä suuri puolikuva (SPK) ja suuri kokokuva (SKK).

Kuvakokojen tarkoitus on taata se, että sommittelu on esteettisesti hyvää. Järjestelmän rajauslinjat ovat sellaiset, että ne noudattavat ihanteellista tapaa ”katkaista” kuvattava

henkilö rajauksella. Järjestelmä perustuu ihmisen mittakaavaan. (Korvenoja 2004, 44-45.)

Olennaista monikameratuotannoissa kuvakokojen kannalta on, että ohjaaja ja kameramiehet käyttävät kuvista samoja nimityksiä. Ohjaaja kertoo minkä kokoisen kuvan haluaa ja kameramies sommittelee kuvan. Tärkeää on myös muistaa, että vastakuvat esimerkiksi keskustelijoista klaffaavat keskenään. (Korvenoja 2004, 45-46.)

Jotta kuvat ovat halutunlaisia ja leikkaantuvat vauhdissa hyvin toisiinsa on tärkeää, että ennen taltiointia on ohjaaja pitänyt palaveria kameramiesten kesken. Tuolloin on samalla järkevää myös varmistaa yhteisen komentokielen ymmärrettävyys.

4.3 Kameraliikkeet

Kuvakokojen lisäksi kameroiden liikkeet ovat tärkeitä komentokielessä. Kameran perusliikkeet ovat seuraavat: panorointi, tilitysaus, kamera-ajo, zoomi, tiivistys, nosto ja lasku.

Panoroinnissa kamera pysyy paikallaan ja kiertyy vaakatasossa. Tilitysaus tarkoittaa kameran liikettä joko alhaalta ylös, tai ylhäältä alas. Kamera-ajolla usein seurataan tai kierretään esiintyjää. Zoomissa olennaista on, että polttoväli vaihtuu, eli tilavaikutelma syvyyssunnassa vaihtuu. Zoomia voi myös käyttää kuvan aukaisemiseen. Tiivistyksessä kameralla ajetaan tai zoomataan tiiviimpään kuvaan. Nostolla ja laskulla puolestaan voidaan muuttaa kuvakulmaa. Tarkennuksen vaihtamista voidaan myöskin pitää kameraliikkeenä. (Korvenoja 2004, 114-115.)

Kameranliikkeiden käskyissä käytetään jossakin määrin myös lyhenteitä. Esimerkiksi panorointi lyhennetään PAN. Komennoissa ohjaaja käskää liikkeen kameramiehelle PAN NYT. Ja nimenomaan sana NYT on käsky liikkeen alulle. Joskus ohjaaja ehtii varoittaa hyvissä ajoin ja esimerkiksi pyytää useamman liikkeen yhdistelmää. Tällöin kameramies ehtii varautua ja kun ohjaaja käskää LIIKE NYT niin hän ehtii hyvin NYT sanalla lähteä liikkeelle.

4.4 Ennakkoon perehtyminen ja suunnittelu

Ohjaaja on mahdollisuuksien mukaan perehtynyt taltioitavaan esitykseen etukäteen. Etukäteen perehtymiseen vaikuttaa paljon se, minkälainen esitys on kyseessä.

Esimerkiksi festivaalien screenkuvauksia tehdessä on mahdollista perehtyä ainoastaan biisilistaa läpi käymällä. Parhaimmillaan ohjaaja, ja etenkin mahdollinen kuvaussihteeri, on ehtinyt kuunnella kappaleet rauhassa läpi, jolloin kuvaussihteeri on voinut listata kuka soittaa mitäkin ja milloin. Tällainen helpottaa kuvausten aikana ja auttaa ennakoimaan tilanteita. Aina kuvaussihteeriä ei ole käytössä, jolloin ohjaaja hoitaa myös hänen työnsä.

Monikameratuotannoissa kameroiden sijoittelu ja kuvien rytmittäminen vaatii hyvää suunnittelua. Kameroiden on tarvittaessa pystyttävä siirtymään pois toisen kameran kuvasta. *(Korvenoja 2004, 12.)*

4.5 Ohjaajan ja kameramiehen yhteistyö

On jo varmaankin käynyt melko selväksi, että monikameratuotannot ovat ryhmätyötä. Ja koska tuotantotavat ovat kehittyneet ja aikataulujen takia työtahti kiristynyt niin ryhmätyön merkitys on vain kasvanut. Lisäksi ohjaajalla ei enää yksinkertaisesti löydy aikaa ohjata jokaista pientä yksityiskohtaa ja siksi jokainen ammattiryhmä kantaa vastuuta muun muassa tarjoamalla kuvia. Yhteisenä päämääränä työryhmällä on päästä parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Ohjaaja ja kameramiehet aloittavat yhteistyönsä yleensä ennen kuvauksia pidettävässä palaverissa. Ohjaaja käy jokaisen kameran yksi kerrallaan lävitse ja kertoo mitä hän kultakin kameralta haluaa. Se miten tarkkaan kuvista sovitaan riippuu hirveästi siitä millainen tuotanto on kyseessä sekä ohjaajan työtavoista. Mutta esimerkiksi klassisen musiikin kuvauksissa kuvat määritellään hyvinkin tarkkaan. Yleisesti voidaan kuitenkin ajatella, että jos vain on mahdollista niin kuvakoot, -aiheet, kameraliikkeet, kuvauskulmat ja komposition luonne ennakkoon. Lisäksi ennen kuvauksia jokainen kamera numeroidaan ja kuvausten aikana ohjaaja puhuttelee kameramiehiä kameroiden numeroilla.

Ennakkoon suunnitelluista kuvista kameramies saa kovalistan. Yleensä kuvaussihteeri on kirjoittanut ohjaajan ja kuvaajan suunnitteleman kovalistan puhtaaksi harjoitusten aikana. Kovalistaan on kirjattu kunkin kameran kuvat ja kuvat on numeroitu juoksevasti. Jokaisen kameran kovalistaan on merkitty vain sen kameran kuvat. Kovalistasta näkee myöskin kuvakoon ja mahdollisen aiheen. Kameraliikkeet on usein myöskin merkitty kovalistaan. *(Korvenoja 2004, 122.)*

Aikataulullisista syistä kovalistaa ei aina ehditä tehdä. Kameramiehen on kuitenkin ohjaajan palaverin yhteydessä kirjoittaa itselle hieman muistiin niin sanottua ”omaa ajolistaa” muistin tueksi. (*Korvenoja 2004, 123.*)

Sekä harjoitusten, että kuvausten aikana ohjaaja kommunikoi kameramiehille ja muulle työryhmälle kuulokkeiden avulla käyttäen komentokieltä. Kameramiehet voivat tarvittaessa puhua takaisin ohjaamoon, mutta kuvausten aikana tämä on harvinaista ja sitä on syytä välttää. Kuvaustahti on usein nopeaa ja siksi on tärkeää, että komentolinja pysyy selkeänä eli että sieltä kuuluisi lähinnä vain ohjaajan ääni ja kuvaussihteerin varoitukset.

5 Komentokieli

5.1 Mikä komentokieli?

Komentokielellä on osansa saumattomassa yhteistyössä. Se on tärkeä osa monikamerataltiointia, sillä sen avulla taltioinnin tekijät kommunikoivat toistensa kanssa. Kommunikointi on tärkeää ihan jokapäiväisessä elämässäkin, mutta monikameratuotannoissa sen merkitys korostuu. Komentokielen komennot ovat usein lyhyitä ja ytimekkäitä. Lisäksi niihin täytyy reagoida lähestulkoon heti. Olennaista on, että kaikki osapuolet, jotka kuuntelevat ja käyttävät yhtenäistä komentokieltä myös ymmärtävät sitä.

Tärkeää komentokielessä on käyttää oikeita, alalla käytettäviä termejä ja sanoja. Kun työryhmän kieli on yhteistä on ohjaajan helpompi ohjeistaa kameramiehiä kuvaamaan kuvia jotka leikkaantuvat sujuvasti toisiinsa.

Suomalaisessa TV-tuotannoissa käytettävä kahdeksan kuvan järjestelmä on työmenetelmä, joka toimii kuvasuunnittelun työkaluna ja mahdollistaa sujuvan komentokielen nopeampoisessa monikameratuotannossa.
(Korvenoja 2004, 7.)

Komentokieli ei ole tarkoitettu ainoastaan kameramiehille vaan sitä kuuntelevat kaikki tarkkaamossa ja studiossa kuulokkeet päässä työskentelevät. Esimerkiksi ohjaamon puolella miksaaja leikkaa ohjaajan NYT komennoilla ulos menevää kuvaa ja studiossa studio-ohjaaja antaa esiintyjille mahdollisia merkkejä muun muassa siitä mihin kameraan hänen tulisi puhua. (Korvenoja 2004, 123.)

Kameranliikettä on ohjaajan ohjattava aina kameramiehen näkökulmasta, esimerkiksi oikea ja vasen ovat nimen omaan kameran suunnasta katsottuna (Watts 1997, 169).

Kuvausten aikana on kiireistä, eikä silloin ole tarkoituskaan antaa palautetta kameramiehille. Harjoituksissa on aikaa pyytää kameramiehiä tekemään asioita ja kiittää heitä, kun taas kuvausten aikana asiat tehdään sovitulla tavalla. Toki kuvausten

alkuun on mukava toivottaa kaikille ”hyvää showta” ja lopuksi on kohteliasta kiittää koko työryhmää.

Kuvausten aikana kameramiehet harvoin vastailevat ohjaajalle mitään, eli he eivät silloin juurikaan käytä komentoa muuhun kuin kuuntelemiseen, mutta esimerkiksi harjoituksissa ja kuvausten alussa on tärkeää, että he ”vastaavat” ohjaajalle, jos tämä kysyy heiltä jotain.

5.2 Oma kokemus

Itse olen koulun monikameraprojekteissa sekä ohjannut että ollut kameramiehenä. Niissä huomasi hyvin, miten suuri merkitys komentoilla on. Jos ohjaaja panikoi ja vain huutaa koko ajan tietämättä mitä tekee, se heijastuu kameramiesten työhön. Kuvatusta materiaalista voi olla vaikea leikata soljuvaa.

Koulussa huomasi myöskin, että välillä komentokieli ei ollut yhtenäistä. Oli tärkeää puhua kuvakoista yleisesti käytetyllä 8 kuvakoon järjestelmällä, kuten myös kameranliikkeistä. Turhaa härdelliä syntyi heti, jos joku kameramiehistä ei ymmärtänyt mitä ohjaaja tarkoitti esimerkiksi pannauksella oikealle tai kehotukseen ottaa PLK, eli puolilähikuva.

Kuva 9: Minä ja kamera. Kuva: Susanna Kurikkala.

Koulun lisäksi olen ollut kameramiehenä tuotantoyhtiö Legendalla. Heillä pääsin työskentelemään useaan otteeseen ohjaaja Petri Kyttälän kanssa, joten hänen komentokiелensä tuli tutuksi. Kyttälä on mielestäni rauhallinen monikameraohjaaja, joka puhuu selkeästi ja ytimekkäästi.

5.3 Video havaintomateriaalina

Video on koostettu Kosketuksessa sarjan kuvauksista, jotka olivat marraskuussa 2010. Ohjaajana monikamerataltioinnissa toimi Petri Kyttälä. Työryhmässä kameramiehinä toimivat tuotantoyhtiö Legendan oman porukan lisäksi minä ja pari muuta ulkopuolista vahvistusta.

Ennen kuvauksia Kyttälä oli perehtynyt esiintyvään artistiin kuuntelemalla hänen kappaleitaan. Lisäksi kuvaussihteerinä toiminut Anne Nieminen oli tehnyt muistiinpanoja kappaleista. Kameramiehiä, muun muassa minua, Petri ohjeisti hyvin ja teimme sound chekin aikana käytännön harjoituksia.

Petri antoi jokaiselle kameralle oman numeron sekä ohjeisti hieman minkä kokoista kuvaa kukin kamera ottaa. Ohjeistukseen vaikutti hirveästi kameran sijainti ja se mitä kamerapaikalta ylipäätänsä saa kuvattua. Oma roolini oli hyvinkin selkeä. Tehtäväni oli kuvata laulajaa lähikuvassa, eli pitää laulajan kasvot PLK eli puolilähikuvassa tai LK eli lähikuvassa.

Petri antoi ohjaajana selkeitä, yksinkertaisia ja rauhallisia komentoja. Kuvaustilannehan oli hieman erikoinen, koska kuvasimme esitystä livenä, mutta silti sitä ei lähetetty mihinkään suorana. Eli kuvattu materiaali käydään läpi ja leikellään sopivaan muotoon ennen kuin se lähetetään televisiosta keväällä 2011.

Pieni korjauksen mahdollisuus kuvauksissa oli, koska jos jotain meni pieleen niin sen voi vielä leikkuupöydällä korjata. Täytyy kuitenkin muistaa, että mitään uusinta ottoja kuvauksissa ei voitu ottaa. Esiintyjä esitti kappaleensa ja se siitä, jos me missasimme siitä jonkin hetken niin se meni jo.

Videosta käy hyvin ilmi Petrin rauhallinen ja selkeä tyylinsä. Hän tietää mitä tekee ja tuntee kappaleet hyvin. Kuvaussihteerä varoittelee aina väliin kappaleen erilaisista kohdista kuten kitara sooloista ja näitä myöskin Petri ohjaajana haluaa kuviin.

5.4 Haastattelu

Haastattelin Kyttälän Petriä tuotantoyhtiö Legendalta, koska tunsin hänen työtapansa henkilökohtaisesti ja halusin vertailla sekä pohtia omia kokemuksiani hänen kokemuksiinsa. Kyttälän lisäksi haastattelin hieman jo kokeneempaa konkaria Jukka Koivistoa. Hänellä on kokemusta monikameratuotannoista jo vuodesta 1976 lähtien.

Kyttälä on monikameraohjaajana, mutta myöskin leikkaaja ja joskus kuvaankin. Ammatillisen osaamisensa hän on kartuttanut Voionmaan opistossa ja valmistumalla Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitosssa Medianomiksi vuonna 2002. Tämän lisäksi hän on toiminut valomiehenä mainos ja tv-sarjatuotannoissa Indifirmoissa ja

Ylellä. Kyttälä on leikkaaja ja kameramies Pro Tuotanto Oyssä sekä osakas ja em. Tuotantoyhtiö Legendassa vuodesta 2004.

Koiviston Jukka työskentelee nykyisin käyttömestarina Screen Factory Oy:ssa. Aiemmin hän on työskennellyt useamman vuoden ajan Yleisradio TV2:lla, Irisifilmi Oy:lla sekä toiminut freelancena. Kokemusta Koivistolla on muun muassa roudarin, valon, kuvatarkkailun, kuvanauhoituksen, värimäärityksen, kameran, screen- ja esitystekniikan töistä. Monikameran parissa hän on tehnyt kaikkea muuta paitsi äänittänyt ja ohjannut TV-tuotantoa.

Seuraavassa Kyttälän ja Koiviston vastauksia kysymyksiini.

Kokemus monikameratuotannoista?

Kyttälä:

Toimin aiemmin kameramiehenä, mutta nyttemmin ohjaajana. Mitä siitä nyt ajattelisit? Ohjaajana mukavaa se, että olet tavallaan yksin vastuussa tuloksesta, jota muu ryhmä tukee parhaan kykynsä mukaan.

Ennakkosuunnittelun merkitys monikameratuotannoissa sekä -ohjaamisessa?

Kyttälä:

Todella tärkeä. Mitä paremmin tiedetään mitä kuvauksen kohteet tekevät, sitä suuremmalla varmuudella saadaan oleelliset asiat ajallaan ruutuun.

Koivisto:

Ennakkosuunnittelu on ehdottoman tärkeää, jos lopputuloksesta halutaan muutakin kuin "ääntä päin". Eli kuvaussuunnittelu, kamerat, kamerapaikat, valot, komentoyhteydet, kaapelinvedot etc...

Mikä on mielestäsi tärkeää monikameraohjaamisessa?

Kyttälä:

Selkeys ja varmuus. Epäröintiin ei ole aikaa, koska tilanne meni jo. Että pystyisi mahdollisimman hyvin selittämään koko työryhmälle mitä ollaan hakemassa.

Koivisto:

Ohjaamisessa tärkeää on puheen tuottaminen tai sitten kuvien ja kuvakokojen yms asioiden täydellinen briiffaaminen etukäteen, eli käytännössä sujuva puheen tuottaminen , selkeät komennot, mielellään etukäteen sovitut lyhenteet ja "ammattikieli", omien mieltymysten esittäminen etukäteen, esim. pieni fiilaisuus kuvakokoasioissa. Ja rauhallisuus!!!

Koivisto nosti mielestäni hyvin esiin sen miten tärkeää kertaus on. Vaikka työryhmä olisi tuttu ja ohjaajan käyttämät lyhenteet/kieli olisivat tuttua, on silti hyvä aina kerrata. Kuvakoot on hyvä käydä läpi, koska joskus ihmisillä voi olla erilaiset käsitykset kuvakoiden rajaamisen suhteen.

Millainen on hyvä monikameraohjaaja?

Kyttälä:

Selkeäsanainen, itsevarma, kannustava, tehnyt hyvän esitutkimuksen.

Koivisto:

Rauhallinen, selkeä, tietää mitä tahtoo, osaa kertoa etukäteen asioista, näkee kamerahenkilöitten " tarjoamat" kuvat ja reagoi niihin.

Mikä merkitys monikameraohjaamisen komentokielellä mielestäsi on?

Koivisto:

Yhteisesti sovittu ja tiedossa oleva komentokieli on äärimmäisen tärkeä, sillä vältetään tiukassa paikassa turhien sanojen käyttö ja kamerahenkilöt tietävät mitä heiltä pyydetään.

Kyttälä:

Kaikkien pitää ymmärtää välittömästi mitä ohjaaja tarkoittaa. Eli ryhmällä tulee olla yhteinen komentokieli. Esim. kuvakokolyhenteitä käytetään käsittääkseni paljon tuolla suuressa maailmassa ja ne saattaisi äkkiseltää olla hankalia meidän ryhmälle, koska ite en niitä juuri käytä. Kaikkeen toki tottuu.

Petriltä hyvä huomio, että työtapoja on erilaisia. Ohjaajilla on omia tapoja ja käytänteitä, samoin myös tuotantoyhtiöillä ja isoilla tahoilla kuten YLE:llä. Tärkeää ei ole mitä työtapaa käyttää vaan se, että kaikki tietävät ja ymmärtävät tavan.

Millainen on hyvää komentokieltä? Entä huonoa?

Kyttälä:

Hyvää on selkeät käskyt. Liittyy sekä artikulaatioon, että varmuuteen siitä mitä halutaan. " Jotain kuvaa nyt!" esim. on loppu tuloksen kannalta usein huono käsky.

Koivisto:

Hyvä komentokieli on selkeää, rauhallista, etukäteen tiedossa olevaa. Huono on huonoa "eiku ei sitä ku se toinen se kitaristi, ei se kun se bassokitari se pitkätukkanen ai se meni jo , no kaks nyt!"

Varmuus on tärkeää. Ei riitä vaikka sanoisit asiat selkeästi ja ymmärrettävästi. Varmuus mikä ohjaajan käskyistä kuuluu on se, mikä saa kameramiehet luottamaan ohjaajaan. Ja ilman luottamusta kameramiehet ovat hukassa. Tulee tilanteita missä ohjaajalla voi olla paletti hieman levällään, mutta tällöinkin hänen on osattava tunnustaa asia pyytämällä kameramiestä esimerkiksi tarjoamaan jotain tämän mielestä toimivaa kuvaa. Myös kuvaussihteeri pystyy auttamaan ohjaajaa tällaisissa tilanteissa.

Tilanteita, jossa kameramies ei luota ohjaajaan tai lähtee sooloilemaan tulisi välttää. Kameramiesten ei kuulu oman mielensä mukaan kuvailla mitä sattuu, jos näin ei

erikseen pyydetä. Yleensä jokaiselle on määritelty oma alueensa ja tehtävänsä mitä tulisi noudattaa. Ei ohjaaja näin ole huvikseen suunnitellut. Hän on tarkkaan miettinyt jokaiselle kameralle oman paikkaansa, kuvakulman ja koon. Hän on päässään hahmottanut jo millaisia kuvia kameramiehet saavat ja miten ne leikkautuvat yhteen. Monikameratyö on tiimityötä, siinä ei kukaan voi lähteä sooloilemaan ei edes ohjaaja.

Muuta huomioitavaa?

Kyttälä:

Sellaista joskus kohtaa, että kameramies ei tee mitä ohjaaja käskee. Jos ei pysty tekemään jonkin teknisen vian vuoksi, se kannattaa heti näyttää jos vain pystyy. Ja se on ymmärrettävää. Mutta jos ei tee jostai muusta syystä, se on hyvä alku koko paletin kaatumiselle. Pyydetty kuva saattaa olla osa jotain ohjaajan rakentamaa kokonaisuutta, jota kameramiehen on joskus vaikea hahmottaa ja seurata. Tai vaikka vain tarvittava välikuva mahdollisuudeksi leikata sitä seuraavaksi haluttuun kuvaan.

Loppupeleissä kuvausten aikana ohjaaja ei voi muuta kuin pyytää ja toivoa.

6 Yhteenveto

Lopuksi on hyvä todeta monikameratuotanno olevan iso ryhmätyö, jota täytyy hyvin onnistuakseen suunnitella etukäteen. Suunnitelma täytyy jakaa koko työryhmälle ja varmistaa, että kaikki sen ymmärtävät. Kun kaikille ryhmäläisille on selvää mitä kukin tekee, on ohjaajan hyvä lähteä rauhallisin mielin ohjaamaan kuvausta.

Kuvauksia ohjattaessa ohjaaja kommunikoi työryhmälleen, etenkin kameramiehille, selkeästi ja rauhallisesti käyttäen yhteisesti sovittuja ammatillisia termejä. Ohjaaja on itsevarma ja tietää mitä haluaa. Lisäksi hän osaa kertoa haluamansa niin, että kameramies pystyy ohjaajan toiveet toteuttamaan. Näin on parhaat mahdollisuudet päästä haluttuun lopputulokseen.

Olenaisiksi asioiksi sekä monikameraohjaamisessa, että komentokielessä nousivat aihetta tutkiessani niin selkeys, rauhallisuus kuin itsevarmuus. Oman kokemukseni pohjalta olin jo lähtökohtaisesti näillä linjoilla. Opinnäyttetyöhön käyttämieni lähteiden lisäksi myöskin haastateltavat olivat ajatusteni kanssa samaa mieltä.

Itse opin opinnäyttetyöni matkan varrella etenkin suunnittelun tärkeydestä ja sen yritän jatkossa muistaa monikameratuotantoja tehdessäni. Lisäksi ryhmätyötaidot ovat todella tärkeitä ja niitä kannattaa painottaa sekä harjoittaa esimerkiksi suunnitteluvaiheessa.

7 Oman työn arviointi

Opinnäytteeni onnistui tavoitteisiini nähden hyvin. Halusin kirjoittaa yksinkertaisen ja selkokielisen tekstin monikameraohjaamisesta ja komentokielestä ihmisille, jotka eivät asiasta mitään tiedä. Tässä tavoitteessani onnistuin omasta mielestäni oikein hyvin.

Videon kanssa oli jo alkuvaiheessa pieniä käytännön ongelmia ja se, että video ei vastaa alkuperäisiä suunnitelmiani harmittaa minua eniten. Toisaalta tiedän itse tehneeni kaiken voitavan käytettävissä olevaan aikaan nähden. Harmillisinta on se, että kaikkea videota varten kuvattua materiaalia ei teknisistä syistä voitu käyttää. Näin ollen myöskään kultainen ajatukseni videosta, jossa näkyisi myös kameramiesten työskentelyä kuvausten aikana ei onnistunut. Onneksi kuitenkin sain videolle kauan etsityn ja kaivatun leikkaajan, jotta koko video ylipäätänsä toteutui.

Hienoahan olisi ollut opetella leikkaamaan video itse. Se olisi opettanut minua paljon teknisesti, sekä varmasti antanut paljon lisää opinnäytteeseeni. Toisaalta itseäni armahtaen minun täytyy muistaa, että valmistun etuajassa ja pusersin opinnäytteeni kasaan aikamoisessa sekamelskassa tehden samalla muun muassa kolmannen vuoden opintoihin liittyviä 3-minuuttisia. Voin siis ihan hyvällä omallatunnolla sanoa olevani oikein tyytyväinen aikaansaannokseeni.

Lähteet

Elokuvantaju, oppimateriaali kameramies. Luettu 10.3.2011.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kuva/kameramies.jsp>

Korvenoja, Pekka. 2004. TV-kameratyön perusteet. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Kangas, Jaakko. 2006. Järki ja tunteet: Jaakko Kankaan portfolio.

Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Watts, Harris. 1997. On camera. London: Avo.

Kuva 8. Internetix opinnot. Valokuvailmaisu, kuvakoko. Luettu 5.4.2011.

[http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/muut/vapaasivistys/valokuvuus/valokuvailmaisu/3_kuvan_rajaaminen/01_kuvakoko?](http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/muut/vapaasivistys/valokuvuus/valokuvailmaisu/3_kuvan_rajaaminen/01_kuvakoko?C:D=1819631&m:selres=1819631)

C:D=1819631&m:selres=1819631

Haastattelu. Haastattelut suoritettu maaliskuussa 2011. Haastateltavina olivat Petri Kyttälä ja Jukka Koivisto.